

Aile Hukukunda Kadın Erkek Eşitliğine İlişkin Bir Dzenleme Olarak Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi

The Regime of Participation in Acquired Property as a Regulation Concerning the Equality Between Man and Woman in Family Law

Senar Çağırgan Tuncer* - şebnem Meral Yalçın**

Özet

Eşlerin evlenmeyle kurdukları evlilik birliğinde, malvarlıklarına ilişkin konuların büyük bir kısmı, evlilik birliğinde mal rejimleriyle dzenleme altına alınmiştır. Önceleri mal rejimlerine ilişkin dzenlemelerdeki ataerkil anlayış, kadın aleyhine sonuçlar ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu sebeple tarihi süreç içinde mal rejimi sistemleri, eşler arasında eşitlik ilkesi dikkate alınarak yeniden dzenleme altına alınmiştır. Eşlerin eşitliği ilkesine göre dzenlenen mal rejimlerinden birisi, İsviçre Medeni Kanununda ve daha sonra Türk Medeni Kanununda yasal mal rejimi olarak kabul edilen, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi” dir. Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, mal rejiminin başlangıcından itibaren bu rejimin devamı süresince, eşlerin karşılığını vererek edindiği malvarlığının, parasal değer olarak eşler arasında, kural olarak yarı oranında paylaşılmasını öngörmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Aile Hukuku, Mal Rejimi, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, Edinilmiş Mal, Kişisel Mal*

Abstract

In the conjugal union which is established by marriage, all issues arising out of the assets of the spouses are arranged by the regulations on matrimonial regimes. From the patriarchal understanding of the past, unfavorable legal results had emerged for women. That is why, in the historical process the matrimonial regimes had been regulated on the basis of equality between the spouses. One of the matrimonial regimes which is regulated on the basis of such equality and recognized as the legal matrimonial regime both by the Swiss and the Turkish civil codes is “The Regime of Participation in Acquired Property”. From the moment it takes effect, The Regime of Participation in Acquired Property provides for the equal participation of the assets acquired by the spouses in exchange for money.

Keywords: *Family Law, Property Regime, The Regime of Participation in Acquired Property Acquired Property, Personal Property*

1. Giriş

Tarihi süreçte, insanlar açısından en çok üzerinde durulan istekler özgürlük ve eşitliktir. Eşitlik kavramı, ilk bakışta somut ve kolay anlaşılabilir gözükse de, bu kavram üzerinde tam bir uzlaşma sağlanamamıştır. Nitekim farklı devirlerin ve farklı sınıfların eşitlik anlayışı değişiklik göstermiştir (şenel,1969:241). Ancak genel ifadesiyle, insanlar arasında çeşitli sınıf ayrıcalıklarının kaldırılması hukuki eşitlik olarak tanımlanabilir (şenel,1969:260). Kadın erkek arasındaki çok eski devirlerden beri süregelen eşitsizlik sorunu, bu eşitlik anlayışından hareketle, hukuki anlamda çeşitli alanlarda yapılan dzenlemelerle farklı cinsler arasında ayrıcalıklar kaldırılarak, çözülmeye çalışılmaktadır.

Kadın erkek arasındaki ayrıcalıkların kaldırılması yönündeki hukuki gelişmeler, öncelikle Kamu Hukuku alanında, bazı devlet Anayasalarında kadın-erkek eşitliğine ilişkin

* Pamukkale Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü Araştırma Görevlisi.

** Pamukkale Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, Ekonometri Bölümü Öğretim Görevlisi

maddeler konulması ve kadına oy hakkı verilmesi, çalışma hürriyetinin sağlanması, kadının da kamu görevlisi olabilmesi gibi kamu haklarının sağlanmasıyla daha hızlı olarak başlamıştır (Cansel, 1977: 24). Nitekim kadın-erkek eşitliği yani cinslerin eşitliği ilkesi, Anayasalara girmiş olmasına rağmen daha ziyade Kamu Hukuku alanında uygulama alanı bulmuş, Özel Hukuk alanında ise anayasadaki cinslerin eşitliğine ilişkin hüküm, uzun süre bir Program Maddesi olarak kalmıştır (Cansel, 1977: 24). Oysaki kadın erkek eşitliğinin sağlanabilmesi için eşitlik ilkesinin Kamu Hukukunda ve bu arada anayasalarda sadece “ulu bir ilke” olarak kabul edilmesi yeterli değildir (Ertaş, 1997: 13). Özel Hukuk alanında da kadın erkek eşitliğinin ayrıca düzenlenmesi ve hayata geçirilmesi zorunludur (Ertaş, 1997: 13). Bu açıdan Özel Hukuk alanında kanun koyucular tarafından kadın erkek arasındaki eşitlik, özellikle Aile Hukuku açısından evlilik birliğinde eşler arasında sağlanmaya çalışılmıştır. Buna göre; ailede kadına erkekle eşit yetkiler verilmiş, yeni haklar tanınmış, eşlerin eşitliğine aykırı hükümler Medeni Kanunlardan çıkarılmış ve kadının iktisaden korunması için mal rejimleri, nafaka ve miras hukuku alanlarında kadın lehine yeni çözüm tarzları ortaya konulmuştur (Gürkan, 1973:322). Gerçekten Aile Hukukunda eşitsizlik yaratan ve kadını iktisadi anlamda güçsüz bırakan düzenlemelerden biri de mal rejimleridir. Bu yüzden mal rejimlerine ilişkin düzenlemelerde eşlerin eşitliğinin sağlanabilmesi için, eşlerin evlilik birliği içinde edindikleri malvarlıklarının eşler arasında paylaşılmasına yönelik çözüm yolları ortaya konulmuştur.

Çalışmamızda eşler arasında eşitlik ilkesini gerçekleştirmek amacıyla, mal rejimi sona erdikten sonra, eşlerin mal rejimi süresince edindikleri malların parasal değerinin yarı oranında paylaşımını öngören edinilmiş mallara katılma rejimi incelenmiştir. Çalışmamızda öncelikle edinilmiş mallara katılma rejiminde mal grupları üzerinde durularak, mal rejimi devam ederken eşlerin malvarlıkları üzerindeki hak ve yetkileri ortaya konulmaya çalışılacaktır. Çalışmamızın son kısmında ise; edinilmiş mallara katılma rejiminin sona ermesi ve edinilmiş malların eşler arasında ne şekilde paylaşılacağı üzerinde durulacaktır.

2. Mal Rejimi Kavramı

Ailenin ve bu arada Aile Hukukunun temelini evlenme teşkil eder. Kanunlarda genellikle evliliğin tanımı yapılmamıştır. Bunun sebebi evliliğin toplumdaki değişimlerden etkilenen, zamana ve yere uyum sağlayan hareketli yapısıdır. Bu açıdan kanun koyucular evliliği tanımlamak yerine, evlilik sonucu ortaya çıkan eşler arasındaki birlikteliği “evlilik birliği” olarak tanımlamakla yetinmişlerdir (Gürkan, 1973:322). Evlilik birliği, evliliğin akdedilmesiyle eşler arasında kurulan, eşlerin ortak bir yaşamı paylaştıkları, karşılıklı hak ve yükümlülükler doğuran bir yaşam ortaklığıdır. Bu ortak yaşam eşler arasında, manevi bağların kurulması yanında, mali bir takım ilişkilerin de ortaya çıkmasına sebep olur (Öztan, 2004: 42). Nitekim bir yaşam ortaklığı kuran eşler aynı evi, aynı sofrayı, aynı geleceği, aynı yaşamı paylaşmaya başlarlar. Bu nedenle barınma, bakım, yeme içme gibi ev masraflarını birlikte karşılayan, kişisel veya aileye yönelik olarak mal edinmeye ve ileriye yönelik bir takım yatırımlar yapan eşler arasında ekonomik bazı ilişkilerin de ortaya çıkması kaçınılmazdır (Aksoy, 1964: 19; Öztan, 2004: 42; Acabey, 2001: 778,779). Bu açıdan, evlilik birliğinde eşler arasında manevi olduğu kadar, iktisadi bir birliktelik de kurulur (Aksoy, 1964: 16; Öztan, 2004: 42; Acabey, 1998: 2). Eşler arasındaki bu iktisadi ilişkilerin büyük bir kısmı Aile Hukukunda “mal rejimi” adı altında düzenleme altına alınmıştır. Evlilik birliğinde mal rejimleri; evlenmeyle kurulan evlilik birliği içinde eşlere ait malvarlığına ilişkin olarak, hem eşler hem de eşlerle üçüncü kişiler arasındaki hukuki ilişkileri, mülkiyet durumunu, malların yönetimini, mallardan yararlanmayı ve bu mallar üzerinde tasarrufu ve son olarak da mal rejiminin sona ermesi halinde malların paylaşımını düzenleyen kurallar bütünüdür (Acabey, 1998: 6; Acabey, 2001: 780; Dural, Öğüz ve Gümüş, 2008: 188).

3. Mal Rejimi Sistemleri

Aile Hukukunda mal ayrılığı ve mal ortaklığı olmak üzere iki temel mal rejimi modeli vardır (Zeytin, 2008: 30):

Mal ayrılığı rejiminde, eşlerin malvarlıkları ayrıdır. Eşler, yasal sınırlar içinde malvarlıkları üzerinde diledikleri gibi yönetim, yararlanma ve tasarruf yetkisine sahiptir. Bu mal rejiminde kadın kazançlarına, malvarlıklarına ve bunları yönetme hakkına tek başına sahip olduğu için bu rejimin, kadına ekonomik bağımsızlık ve özgürlük tanıdığı, bu nedenle de eşlerin eşitliğine en uygun rejim olduğu düşünülebilir. Ancak birçok ailede eşler, aile ekonomisi açısından farklı rollere sahiptir (Harris- Short ve Miles, 2011: 432). Bazı ailelerde, bir taraf ailenin geçimini sağlamak için çalışırken, diğer taraf çalışmayı bırakıp evin ve ailenin bakımını üstlenmiştir. Mal ayrılığı rejimi, evliliğin sona erdiği durumlarda eşler arasındaki sosyal roller sonucu, özellikle çalışmayıp evin sorumluluğunu üstlenen eş açısından, adaletsiz bir durum yaratır (Harris- Short ve Miles, 2011: 432). Nitekim çoğu toplumda halen egemen olan ataerkil anlayış sonucu, evlilik sürecinde elde edilen mallar çoğu zaman kocanın adına kaydedilmektedir. Buna karşılık ev işlerini gören, çocukların bakımıyla ilgilenen, tarlada, eşinin işyerinde veya dışarıda gelir getiren bir işte çalışan kadının bu malların edinilmesindeki katkısı, dikkate alınmamaktadır (Gürkan, 1978: 392; Acabey, 1978: 73).

Mal ortaklığı sisteminde ise; eşler bu sisteme göre ortak mal sayılan mallar üzerinde, mal rejimi devam ettiği süreçte birlikte mülkiyet hakkına sahip olup, bu mallar üzerinde ancak birlikte tasarrufta bulunabilirler. Mal rejimi sona erdikten sonra ortak mallar, eşler arasında aynî esasa göre paylaşılır (Zeytin, 2008: 30). Mal ortaklığı sisteminde, eşlerin ortak mallar üzerinde birlikte mülkiyet hakkına sahip olması, mal ayrılığı rejimindeki eşler arasındaki malvarlığının dağılımı açısından ortaya çıkan adaletsizliği engeller nitelikte olmasına karşın, bu mal rejimi eşlerin ekonomik yönden bağımsızlığını neredeyse ellerinden almaktadır.

Bu sebeplerle, evlilik birliğinde eşlerin eşitliğinin sağlanması yanında ekonomik ve sosyal hayatın eşler için gereklerinin yerine getirilmesi açısından, bu mal rejimi sistemlerinin katı olarak uygulanması, elverişli değildir (Zeytin, 2008: 31). Bu durumu dikkate alan kanun koyucular, bu iki sistem arasında çözüm yolları ortaya koymaya çalışmışlardır. Bu çözüm yollarından birisi 1907 tarihli İsviçre Medeni Kanununda yasal mal rejimi olan mal birliği rejimi yerine, 5.10.1984 tarihinde yapılan ve 1.1.1988 yılında yürürlüğe giren değişlikle yasal mal rejimi olarak kabul edilen, edinilmiş mallara katılma rejimidir (Acabey, 1998: 130; Massanti-Müller, 1995: 4); Kılıçoğlu, 2011: s. 55). İsviçre Medeni Kanununu kaynak kanun olarak alan, 22.11.2001 kabul ve 01.01.2002 yürürlük tarihli Türk Medeni Kanununda da edinilmiş mallara katılma rejimi yasal mal rejimi olarak kabul edilmiştir.

Edinilmiş mallara katılma rejiminde, eşlerin malları edinilmiş mallar ve kişisel mallar olarak iki gruba ayrılır (Öztan, 2004: 250). Eşlerin, her iki grupta da yer alan malvarlığı değerleri üzerinde, tek başına mülkiyet hakları vardır (Acabey, 1998: 100). Eşler, yasal sınırlar içinde kendi mülkiyetinde bulunan kişisel ve edinilmiş malları tek başına yönetebilir, bu mallardan yararlanabilir ve bunlar üzerinde tasarrufta bulunabilir (TMK m. 223/I). Bu açıdan edinilmiş mallara katılma rejimi temel yapısı itibariyle mal ayrılığı sistemi içinde yer alması sebebiyle eşlere, hem edinilmiş malları hem de kişisel malları üzerindeki mülkiyet hakkının kullanımı açısından serbesti tanır. Bunun yanında, mal rejiminin sona erdiğinde, eşlerin mal rejimi süresince edindikleri mallarının başka bir oran belirlenmemişse parasal olarak yarı yarıya paylaşımı, bir eşin diğer eşin malvarlığına yaptığı katkı sebebiyle değer artış payına hak kazanması ve eşlerin mal grupları arasında meydana gelen değer kaymalarının denkleştirmeye tabi olması gibi özellikleriyle, eşler arasında mali yönden eşitliği sağlayıcı niteliktedir (Öztan, 2004: 249; Zeytin, 2008: 65).

4. Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi

4.1. Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Mal Grupları

Edinilmiş mallara katılma rejiminde eşlerin malları; edinilmiş mallar ve kişisel mallar olmak üzere iki gruba ayrılır.

Kişisel Mallar mal rejimi sona erdiğinde paylaşım dışında iken; edinilmiş mallar, paylaşımına tâbidir.

4.1.1. Edinilmiş Mallar

Edinilmiş mallara katılma rejiminde edinilmiş mallar, Türk Medeni Kanunu madde 219 hükmünde; mal rejiminin başlangıcından itibaren, bu rejimin devamı süresince eşlerin karşılığını vererek edindiği malvarlığı değerleri olarak tanımlanmıştır. Buna göre; edinilmiş mallara katılma rejiminin iki temel unsuru; mal rejiminin devamı süresince edinilen bir malvarlığı değeri olması ve malvarlığı değerinin karşılığı verilerek edinilmiş olmasıdır. Aynı maddenin ikinci fıkrasında beş bent halinde edinilmiş mallara örnek olarak, eşlerin bazı kazanımları sayılmıştır. Buna göre;

- Çalışmasının karşılığı olan edinimler,
- Sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurum ve kuruluşlarının veya personele yardım amacı ile kurulan sandık ve benzerlerinin yaptığı ödemeler,
- Çalışma gücünün kaybı nedeniyle ödenen tazminatlar,
- Kişisel mallarının gelirleri,
- Edinilmiş malların yerine geçen değerlerdir.

Maddedeki sayım, sınırlayıcı değil örnekleyici niteliktedir (Özta, 2004: 251).

Kanun edinilmiş malları Türk Medeni Kanunu madde 219/I hükmünde eşlerin karşılığını vererek edindiği malvarlığı değerleri olarak tanımlamakla birlikte, ikinci fıkrasında örnek olarak saydığı malvarlığı değerlerinin bazıları karşılığını vererek edinme kavramına uymamaktadır (Özta, 2004: 250). Bu açıdan kanun, beş bent halinde saydığı edinilmiş mal örneklerini, karşılığını vererek edinme kavramına uymasa da edinilmiş mal olarak kabul etmiştir (Özta, 2004: 252; Sarı, 2007: 139). Buna göre; edinilmiş malların tespitinde sadece yasada yapılan tanım (TMK m. 219/I) yeterli olmamaktadır. Edinilmiş mal kavramı içine giren mallar yanında yasada edinilmiş mal olarak sayılan malvarlığı değerleri ve Türk Medeni Kanunu madde 220 hükmünde sınırlayıcı şekilde sayılan kanun gereğince kişisel mallar da dikkate alınarak edinilmiş malların tespiti yapılmalıdır.

4.1.2. Kişisel Mallar

Kişisel mallar kanunla veya kanunda öngörülen sınırlar içinde, eşler arasında yapılan mal rejimi sözleşmesiyle belirlenebilir (Hausherr, 2002:1096).

4.1.2.1. Kanuna Göre Kişisel Mallar

Türk Medeni Kanunu madde 220 hükmüne göre aşağıda sayılanlar kanun gereğince kişisel mal olarak belirlenmiştir:

- Eşlerden birinin yalnız kişisel kullanıma yarayan eşya,
- Mal rejiminin başlangıcında sahip olunan mal varlığı değerleri veya miras yoluyla edinilen malvarlığı değerleri yahut karşılıksız kazanma yoluyla elde edilen malvarlığı değerleri,
- Manevi tazminat alacakları,

- Kişisel malların yerine geçen değerler.

Buna göre Türk Medeni Kanunu 220 hükmünde, edinilmiş mallara katılma rejiminde kanuna göre kişisel mallar, tek tek sayma yöntemi ile sınırlı sayıda belirlenmiştir (Hausherr, 2002:1096; Sarı, 2007: 169)

4.1.2.2. Sözleşmeye Göre Kişisel Mallar

Türk Medeni Kanunu madde 221 hükmü, sadece bu maddede belirtilen sınırlar içinde eşlere mal rejimi sözleşmesiyle kişisel mal yaratma imkânı vermiştir. Eşlere kişisel mallara ilişkin olarak verilen düzenleme imkânı sadece maddede sayılan durumlarla sınırlıdır (Sarı, 2007:181). Buna göre sözleşmeye göre kişisel mallar:

- Bir mesleğin icrası veya bir işletmenin faaliyetini sürdürebilmesi için gerekli olan malvarlığı değerleri, mal rejimi sözleşmesiyle kişisel mal olarak kabul edilebilir (TMK m. 221/I).
- Eşler, kişisel malların gelirlerinin kişisel mal olarak kalmasını mal rejimi sözleşmesiyle kabul edebilirler (TMK m.221/II).

4.1.3. İspat

Eşler arasındaki mal ortaklığı rejimi sona erdiğinde, eşlerin malvarlığı değerlerinin, eşler arasında geçeli olan mal ortaklığı rejiminin türüne göre, kanun hükümleri ve eşler arasındaki mal rejimi sözleşmesinin hükümleri çerçevesinde kişisel mal mı, ortaklık malı mı olduğu tespit edilir. Eşlerin malvarlığı değerlerinin hangi mal grubuna girdiğinin tespitinde Türk Medeni Kanunu madde 222/III hükmüyle edinilmiş mallara katılma rejiminde, edinilmiş mallar için getirilmiş olan ispat kolaylığı sağlayan karine, mal ortaklığı rejiminde Türk Medeni Kanunu madde 261 hükmüyle ortaklık malları için getirilmiştir. Bu hüküm, Medeni Kanunun genel hükümlerinde yer alan ispat kuralına (TMK m. 6) uygun olarak düzenlenmiştir (Hausheer, 2002:1239). Bu maddeye göre; eşlerden biri tarafından kişisel malı olduğu ispatlanmadığı sürece tüm malvarlığı değerleri edinilmiş mal sayılır. Bu karineye göre; eşler aksini ispat etmediği sürece bütün malvarlıkları edinilmiş mallar içinde yer alır. Bir malvarlığı değerinin kişisel mal olduğunu iddia eden kişi bu iddiasını ispat yükü altındadır.

Mal ortaklığı rejiminde, ispat yüküne ilişkin Türk Medeni Kanunu madde 221 hükmü emredici niteliktedir. Bu nedenle eşlerin sözleşmeyle ispat yüküne ilişkin farklı bir düzenleme kararlaştırmaları mümkün değildir (Sarı, 2007: 189).

Bir malın kişisel mal olduğuna dair iddiada, bu malın, kanunda veya eşler arasında yapılan mal rejimi sözleşmesinde belirtilen kişisel mallara girdiğinin kanıtlanması gerekir. İspatın ne şekilde yapılacağı, iddia sahibinin, kişisel mal olduğunu iddia ettiği malın, hangi sebeple kişisel mal tanımına girdiğini öne sürmesine göre değişir. Eşlerden birinin kişisel kullanımına girdiği için, eşin kişisel malı olduğuna ilişkin iddia, maddî vakıanın ispatı niteliğinde olduğu için her türlü delille ispatlanabilir (Sarı, 2007: 190). Eşler tarafından mal rejimi sözleşmesiyle kişisel mal olarak kararlaştırıldığı iddiası ise; sadece kanuni şekil şartına uyularak yapılan mal rejimi sözleşmesi ve bu mal varlığı değerinin mal rejimi sözleşmesinde kişisel mal olarak kararlaştırılan malvarlığı grubuna girdiğinin tespitiyle mümkündür (Sarı, 2007: 190).

Türk Medeni Kanunu madde 216 hükmünde düzenlenen envanterden, ispat yükünün yerine getirilmesinde yararlanılabilir (Hausheer, 2002: 1240; Sarı, 2007: 190; Şıpka, 2013: 126). Türk Medeni Kanunu madde 216/II hükmüne göre; envanter, malların getirilmesinden itibaren bir yıl içinde yapıldığında, aksi ispat edilene kadar doğru olarak kabul edilir. Envanterin hazırlanmasından geriye doğru bir yıl içinde getirilen ve envantere kişisel mal

olarak belirtilen mallar açısından ispat yükü yer değiştirir. İspat yükü, malın kişisel mal olmadığını iddia eden tarafa geçer (Öztaş, 2004: 241; Şipka, 2013: 126).

4.2. Mal Rejimi Devam Ederken Eşlerin Mallarına İlişkin Hak ve Yetkileri

4.2.1. Mülkiyet Durumu

Edinilmiş mallara katılma rejiminde kural olarak eşler malvarlıkları üzerinde tek başına mülkiyet hakkına ve yasal sınırlar içinde bu mallar üzerinde tasarruf yetkisine sahiptir (TMK m.223). Kanuni sınırlamayla kastedilen, evliliğin genel hükümlerinde ailenin korunması açısından getirilen, aile konutu gibi (TMK m.194) kısıtlamalardır (Zeytin, 2008: 83). Bu açıdan edinilmiş mallara katılma rejimi kural olarak eşlerin malvarlıkları açısından bir değişiklik meydana getirmez (Sarı, 2007: 52).

Edinilmiş mallara katılma rejimine göre bir malın bir eşin mülkiyetinde olduğunu iddia eden bunu ispatla yükümlüdür. Bunun ispat edilemediği hallerde, malın eşlerin müşterek mülkiyetinde olduğu kabul edilir (TMK. m.222/I, II). Kanun bu şekilde müşterek mülkiyet karinesini kabul etmiştir (Kılıçoğlu, 2011: 83). Aynı maddede, bir eşin bütün mallarının aksi kanıtlanmaya kadar edinilmiş mal sayılacağı karinesi öngörülmüştür (Kılıçoğlu, 2011: 83).

4.2.2. Yönetim, Yararlanma, Tasarruf

Türk Medeni Kanunu madde 223 hükmüne gereğince; eşlerden her biri, kişisel malları ile edinilmiş malları üzerinde tasarruf, yönetim ve yararlanma hak ve yetkisini korumaktadır. Buna göre edinilmiş mallara katılma rejiminde, edinilmiş mal-kişisel mal ayrımı yapılmaksızın eşler, tüm malvarlığı değerleri üzerinde, mal rejiminin devamı süresince, kanuni sınırlar içinde malvarlığı üzerinde sahip olunan haktan doğan yetkilerini, diğer eşten bağımsız olarak kullanabilecektir (Sarı,2007: 54). Türk Medeni Kanunu madde 224 hükmüne göre ise, eşlerden her biri kendi borçları nedeniyle bütün malvarlığıyla sorumludur.

5. Mal Rejiminin Sona Ermesi ve Sona Erme Anı

Türk Medeni Kanunu madde 225 hükmüne göre edinilmiş mallara katılma rejimini sona erdiren sebepler; eşlerden birinin ölümü, eşlerin mal rejimi sözleşmesiyle başka bir mal rejimini kabul etmesi, boşanma, mahkeme tarafından evliliğin iptaline karar verilmesi ve olağanüstü rejime geçiş olarak sayılmıştır.

Edinilmiş mallara katılma rejiminin sona erme sebeplerine göre sona erme anı:

-Eşlerden birinin ölümü halinde, ölüm tarihi,

-Sözleşmeyle başka rejime geçilmesi halinde: sözleşmede öngörülen tarih,

-Mal rejiminin mahkeme kararıyla sona erdiği durumlarda (boşanma, butlan, olağanüstü rejime geçiş) ise, Türk Medeni Kanunu madde 225 hükmüne göre, dava tarihidir.

6. Mal Rejiminin Tasfiyesi

Edinilmiş mallara katılma rejiminde, evlilik süresince eşlerin edinilmiş mallarının kazanılmasında, evlilik kurumunun özelliği gereğince eşler arasında işbölümü ve işbirliği olduğundan hareket edilerek, evlilik sona erdiğinde eşlerden her birinin diğerine yaptığı katkının parasal değer olarak kendisine ödenmesi kuralı benimsenmiştir (Sarı, 2007: s. 102). Bu nedenle Türk Medeni Kanunu madde 236/I hükmünde, edinilmiş mallara katılma rejimi kanunda öngörülen sebeplerden biriyle sona erdiği takdirde, eşlerin edinilmiş mallarının mal rejiminin sona erdiği andaki durumu ve sürüm değeri tespit edilerek, bu değerlerin yarı oranında diğer eşe katılma alacağı adı altındaki parasal değerlerin verilmesi öngörülmektedir.

Katılma alacağının tespiti ve hesaplanması, edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesi aşamasını oluşturur (Sarı, 2007: s. 103).

6.1. Eşlerin Malvarlıklarının Belirlenmesi

Edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesinde ilk olarak eşlerin malvarlıklarının, mal rejiminin sona erdiği an itibariyle belirlenmesi yapılır (Sarı, 2007: s. 109). Daha önce de belirttiğimiz üzere malvarlığı değerinin kendisine ait olduğunu iddia eden eş, bunu ispatlamakla yükümlüdür. Eşlerden hangisine ait olduğu ispat edilemeyen mallar onların paylı mülkiyetinde sayılır (TMK m. 222/II). Bundan sonra eşlerin malları edinilmiş mallar ve kişisel mallar olarak ayrılır. Aksi ispat edilinceye kadar eşlerin tüm malvarlıkları edinilmiş maldır (TMK.m.222/III).

Türk Medeni Kanunu madde 226/I gereğince; mal rejiminin son bulması halinde, eşlerden her biri diğerinde bulunan mallarını geri alır. Ancak eşlerin malları arasında paylı mülkiyete tâbi mal varsa, eşlerden biri daha üstün bir yararı olduğunu kanıtlamak suretiyle diğerinin payını ödeyip, o malın bölünmeden kendisine verilmesini isteme hakkına sahiptir (TMK m. 226/II).

6.2. Artık Değer ve Hesaplanması

Artık değer Türk Medeni Kanunu madde 231/I hükmüne göre; artık değer, ekleme ve denkleştirmeden elde edilen miktarlar da dâhil olmak üzere, her eşin edinilmiş mallarının toplam değerinden, bu mallara ilişkin borçların düşülmesiyle elde edilen net değerdir. Artık değer hesabında edinilmiş malların tasfiye anındaki sürüm değeri esas alınır (TMK m. 232).

Artık değer hesabında artık değer aktif kısmını; mal rejiminin sona erdiği anda mevcut edinilmiş mallar, eklenecek değerler, denkleştirme ve değer artış payı alacağı; pasif kısmını ise değer artış payı borcu, denkleştirme borcu ve edinilmiş mal grubuna ait borçlar oluşturur (Zeytin, 2008: 216). Türk Medeni Kanunu madde 230 /II hükmüne göre bir borcun hangi mal grubuna ait olduğu belirlenemiyorsa o borcun, edinilmiş mal grubuna ait olduğu kabul edilir.

6.2.1 Eklenecek Değerler

Türk Medeni Kanunu madde 229 hükmüne göre aşağıda belirtilen değerler, edinilmiş mallara eklenecek değerler olarak belirtilmiştir:

- Mal rejiminin sona ermesinden önceki bir yıl içinde diğer eşin rızası olmadan, alışılmış hediyeler dışında yaptığı kazandırmalar.
- Bir eşin mal rejiminin devamı süresince diğer eşin payını azaltmak amacıyla yaptığı devirler.

6.2.2. Denkleştirme

Türk Medeni Kanunu madde 230 hükmüne göre; eşlerin kişisel mallarıyla edinilmiş mallarının ya da edinilmiş mallarıyla kişisel mallarının borçlarının ödenmiş olduğu hallerde, tasfiye sırasında bir denkleştirme istenebilmesi kabul edilmiştir. Eşin kişisel mal grubuna ait bir borcu, edinilmiş mal grubundan ödendi ise, edinilmiş mal grubunun kişisel mal grubundan denkleştirme alacağı vardır (Zeytin,2008: 217).

6.2.3. Değer Artış Payı Alacağı

Mal rejiminin devamı süresince, eşlerden her birinin diğerine bir malın edinilmesine, iyileştirilmesine veya korunmasına hiç ya da uygun bir karşılık almadan yaptığı katkıdan dolayı hak kazandığı alacağa, değer artış payı alacağı denir.

6.3.Artık Değere Katılma Alacağı

Yasa artık değer paylaşılmasında yarı yarıya hak sahibi olma ilkesini kabul etmiştir. Buna göre her eş veya mirasçılardan, eşler arasında aksine bir anlaşma yoksa diğer eşe ait artık değer yarısında hak sahibi olacaktır (TMK m.236). Tasfiyede eşlerin birbirinden olan alacaklarla takas edilmesi esası öngörülmüştür (Kılıçoğlu, 2011: 125). Eşlerin artık değerden yan yarıya pay alması ilkesi emredici bir hüküm olarak öngörülmemiştir. Eşlerin artık değer paylaşılmasında mal rejimi sözleşmesiyle başka bir esas kabul edebilmeleri olanaklı kılınmıştır. Ancak eşler arasında yapılacak bu tür anlaşmaların müşterek olmayan çocukların ve bunların altsoylarının saklı paylarını ihlâl etmemesi ilkesi benimsenmiştir (TMK m. 237).

Katılmadan doğan alacağın ve değer artışı payının derhal ödenmesinin borçlu eş için ciddi güçlükler doğurması halinde, uygun bir süre erteleme talep edilebileceği kabul edilmiştir (TMK m.239).

Sonuç

Kadın erkek arasındaki çok eski devirlerden beri süregelen eşitsizlik sorunu Aile Hukuku alanında, özellikle eşler arasında eşitliğe aykırı hükümler kaldırılıp yerine kadın erkek eşitliğini sağlamaya yönelik, çağdaş düzenlemeler yapılarak çözülmeye çalışılmaktadır. Bu anlamda, mal rejimi hukukunda eşler arasında eşitsizliğe sebep olan hükümler, çoğu ülkede değişikliğe uğramıştır. Özellikle toplumda genel kabul görmüş sosyal roller sebebiyle, çoğu zaman maddi yönden güçsüz kalan kadının aleyhine sonuçlar doğuran mal rejimi sistemleri terkedilmiştir. Bunların yerine eşlerin evlilik süresince bir nevi kader birliği yaparak kazandıkları mallarının, mal rejiminin sona ermesinden sonra eşit olarak paylaşımını amaç edinen mal rejimi sistemleri uygulanmaya başlanmıştır. Bu yeni mal rejimi sistemlerinden birisi edinilmiş mallara katılma rejimidir.

Edinilmiş mallara katılma rejiminde eşlerin malları, edinilmiş mallar ve kişisel mallar olarak iki grup maldan oluşur. Eşlerin, mal rejimi süresince ekonomik özgürlüklerinin sağlanması için, her iki grupta da yer alan malvarlığı değerleri üzerinde, tek başına mülkiyet hakları vardır. Eşler, yasal sınırlar içinde kendi mülkiyetinde bulunan kişisel ve edinilmiş malları tek başına yönetebilir, bu mallardan yararlanabilir ve bunlar üzerinde tasarrufta bulunabilir.

Mal rejimi sona erdiğinde, eşler mal rejimi süresince edindikleri mallarını, başka bir oran belirlenmemişse, kural olarak nakdi şekilde, yarı oranında paylaşırlar. Bunun yanında bir eşin diğer eşin malvarlığına yaptığı katkı sebebiyle değer artış payına hak kazanması ve eşlerin mal grupları arasında meydana gelen değer kaymalarının denkleştirmeye tabi olması gibi özellikleriyle de, edinilmiş mallara katılma rejimi, eşlerin eşitliği ilkesine uygun bir düzenlemedir.

Kaynakça

- Acabey, Beşir (2001) “Medeni Kanun Tasarısının Evlilik Birliğinde Yasal Mal Rejimine İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, Prof. Dr. Hayri Domaniç’e 80. Yaş Günü Armağanı, Cilt: 2, İstanbul, s. 777-799.
- Acabey, M. Beşir (1998) Evlilik Birliğinde Yasal Mal Rejimi, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, İzmir.
- Aksoy, Muammer; Mukayeseli Hukuk Açısından Karı-Koca Mal Rejimi ve Miras Hukuku ile Bağı, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1964.

- Cansel, Erol (1977) “Medeni Kanunda Kadın Erkek Eşitliği İlkesinin Değerlendirilmesi (Mukayeseli Hukuk)”, Medeni Kanun’un 50. Yılı, Ankara, s. 23-42.
- Dural, Mustafa, Öğüz, Tufan ve Gümüş, Mustafa Alper (2008) Türk Özel Hukuku Cilt: III, 2.Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- Ertaş, Şeref (1997) “Demokrasi, Eşitlik ve Gelişen Aile Hukuku”, İzmir Barosu Dergisi, Sayı: 4, s. 12-19.
- Gürkan, Ülker (1973) “Karınnın İktisaden Korunması”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Sayı: 1-4, s. 317-352.
- Gürkan, Ülker (1978) “Türk Kadınının Hukuki Statüsü ve Sorunları”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Sayı:1-4, s. 381- 396.
- Harris-Short, Sonia/Miles, Joanna (2011) Family Law, Oxford University Press, Second Edition, New York.
- Hausheer, Heinz (2002) Basler Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht (Hrsg. Von Honsell/Vogt/Geiser), Zivilgesetzbuch I, Art. 1- 456 ZGB, 2.Auflage, Basel.
- Kılıçoğlu, Ahmet (2011) Katkı-Katılma Alacağı, Turhan Kitabevi, Ankara.
- Masanti-Müller, Regula (1995) Verwaltung und Vetretung in der Gütergemeinschaft, Bern.
- Öztañ, Bilge (2004) Aile Hukuku, 4. Bası, Turhan Yayınevi, Ankara.
- Sarı, Suat (2007) Evlilik Birliğinde Yasal Mal Rejimi Olarak Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, Beşir Kitabevi, İstanbul.
- Şenel, Alâattin (1969) “Eşitlik Kavramı ve Tarihsel Gelişmesi”, Prof. Dr. Yavuz Abadan’a Armağan, Ankara, s. 241 - 268.
- Şıpka, Şükran (2013) Türk Hukukunda Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Uygulamaya İlişkin Sorunlar, XII Levha Yayınevi, İstanbul.
- Zeytin, Zafer (2008) Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Tasfiyesi, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

